

زارع در روزهای اخیر، اعلام تفاهم میان ایران و ایالات متحده برای پایان درگیری‌ها، بازگشایی تنگه هرمز و ایجاد چارچوبی برای مذاکرات بیشتر، موجی گسترده از تحلیل‌ها و واکنش‌ها را در محافل جهانی ایجاد کرده است. بسیاری از کارشناسان و ناظران این تفاهم را نشانه‌ای روشن از عقب‌نشینی آمریکا از اهداف اولیه خود ارزیابی می‌کنند، جایی که واشنگتن نتوانست کنترل کامل آبراه‌ها یا محدودیت‌های شدید بر برنامه هسته‌ای ایران را تحمیل کند و درنهایت مجبور شد با شرایط واقع‌بینانه‌تر تهران کنار بیاید. این توافق پس از ماه‌ها تنش نظامی، به عنوان گامی اولیه برای کاهش بحران تلقی می‌شود، هرچند تحلیلگران بر لزوم تضمین‌های اجرایی و مراحل بعدی تأکید دارند.

■عقب‌نشینی آمریکا و دستاوردهای ایران از نگاه اندیشکده‌ها

اندیشکده مؤسسه مطالعات جنگ گزارش داده آنچه تاکنون به عنوان متن تفاهم منتشر شده با برخی مواضع اولیه ایالات متحده فاصله قابل توجهی دارد و ایران توانسته مدیریت تنگه هرمز را حفظ کند و از مزایایی مانند کاهش تحریم‌ها و آزادسازی منابع مالی بهره‌مند شود. گزارش مرکز مطالعات استراتژیک و بین‌المللی نیز این تفاهم را فرصتی برای ایران در بازسازی معادلات منطقه‌ای توصیف کرده و هشدار داده کشورهای همسایه تحولات را با دقت رصد می‌کنند. اندیشکده شورای اتلانتيک در تحلیل‌های خود تأکید کرده این تفاهم بیشتر یک چارچوب اولیه است تا توافق جامع و نشان‌دهنده پذیرش واقعیت‌های میدانی توسط آمریکااست.

اندیشکده چتم هاوس نیز با انتشار تحلیل‌های متعدد، تفاهم را گامی مثبت اما شکننده دانسته است. سانام وکیل و آنیسه تبرزری، کارشناسان این اندیشکده اشاره کرده‌اند که موانع اولیه برای ایران کاهش یافته و آمریکا نتوانسته تمام اهرم‌های فشار خود را حفظ کند، هرچند جشن زود هنگام مناسب نیست. کارشناسان دیگر چتم هاوس نیز بر تغییر پویا در خلیج فارس تأکید دارند و معتقدندوضعیت به‌پیش‌از درگیری‌ها باز نخواهد گشت. این دیدگاه‌ها حاکی از آن است که تفاهم بیشتر به نفع باشد مورد نظر ایران بوده تا تحمیل کامل اراده واشنگتن.

■تحلیلگران: آمریکا چاره‌ای جز پذیرش واقعیت نداشت
تحلیلگران برجسته نیز بر ناکامی آمریکا در دستیابی به اهداف اعلام‌شده تأکید دارند. علی واعظ از گروه بین‌المللی بحران، فشارهای اخیر را بیشتر نمایشی برای توجیه توافق دانسته و والی نصر، استاد دانشگاه جانز هاپکینز، از بن‌بست اولیه سخن گفته و اشاره کرده که

گزارش

نیک‌پندار | از روز گذشته نشست سران گروه هفت (جی۷) در شهر

اوپن‌لهمن فرانسه به میزبانی امانوئل ماکرون رئیس‌جمهور این کشور آغاز شده است. این نشست که سه‌روزه است و تا فردا ادامه دارد، در شرایطی برگزار می‌شود که جهان با چالش‌های متعددی ازجمله پیامدهای توافق ایالات متحده و ایران، ادامه‌جنگ در اوکراین، نابرابری‌های اقتصادی جهانی، مسائل مربوط به هوش مصنوعی و تنش‌های تجاری روبه‌رو است. برپایه گزارش‌های شورای اروپا و کاخ الیزه، این نشست فرصتی برای هماهنگی میان رهبران بزرگ‌ترین اقتصادهای غربی فراهم می‌کند، اما تفاوت دیدگاه‌ها به‌ویژه میان ایالات متحده و شرکای اروپایی، سایه‌ای از تردید بر نتایج آن افکنده است.

■سایه‌تردید بر سر اجلاس

امانوئل مکرون به عنوان میزبان، بر لزوم بحث درباره پیامدهای توافق اخیر ایالات متحده با ایران برای بازگشایی تنگه هرمز و ثبات در خاورمیانه تأکید کرده است. او پیش از آغاز نشست، نشست مجازی با حضور رهبران چین، هند، برزیل، کره جنوبی و کنیا برگزار کرد تا درباره نابرابری‌های اقتصادی و عدالت جهانی گفت‌وگو شود. به گزارش رویترز و نیویورک تایمز، موضوعات اصلی شامل حمایت از اوکراین، امنیت انرژی، تعادل تجاری و آینده هوش مصنوعی است. مکرون تلاش کرده فضایی برای گفت‌وگوی سازنده ایجاد کند، اما حضور دونالد ترامپ پس از جشن تولد ۸۰سالگی‌اش، جونشست راحت‌ت تأثیر قرار داده است.

در این نشست، رهبران کشورهای عضو گروه هفت شامل دونالد ترامپ

رئیس‌جمهور ایالات متحده، مارک کارنی نخست‌وزیر کانادا، فریدریش

مرتس صدراعظم آلمان، جورجیا ملونی نخست‌وزیر ایتالیا، سانه‌تاکائچی

نخست‌وزیر ژاپن، کیری استارمر نخست‌وزیر بریتانیا و نمایندگان اتحادیه

اروپا حضور دارند. میهمانان دعوت‌شده نیز شامل نائندرا مودی نخست‌وزیر

هند، رهبران کنیا، برزیل، کره جنوبی، مصر، قطر و امارات متحده عربی

هستند. براساس گزارش‌های الجزیره و بی‌بی‌سی، ولادیمیر زلنسکی

رئیس‌جمهور اوکراین نیز برای جلسه‌ای جداگانه درباره وضعیت اوکراین به

نشست خواهد پیوست.

دونالد ترامپ بلافاصله پس از ورود، دیدار دوجانبه‌ای با مکرون داشته است. گزارش‌ها حاکی از آن است که ترامپ دیدارهای جداگانه با رهبران مصر، قطر، امارات، هند و جلسه‌ای درباره اوکراین خواهد داشت. تنش‌های تجاری همچنان وجود دارد و ترامپ پیش‌تر تهدید کرده بود که در صورت ادامه مالیات دیجیتال فرانسه بر شرکت‌های آمریکایی، تعرفه‌های سنگینی اعمال خواهد کرد. این اختلافات نشان‌دهنده چالش‌های عمیق در روابط فرآتلانتیک است.

■سخنرانی‌ها و بیانیه‌های اولیه

تا لحظه تنظیم این گزارش، جزئیات کامل سخنرانی‌های جلسات به‌طور گسترده منتشر نشده، زیرا نشست در مراحل اولیه قرار دارد. با این حال، اتونیکو کاسترا رئیس‌شورای اروپا پیش از آغاز نشست، کنفرانس مطبوعاتی برگزار کرد و بر ضرورت وحدت در برابر چالش‌های جهانی تأکید ورید. مکرون نیز در اظهارات اولیه خود بر اهمیت رسیدگی به بحران خاورمیانه، بازگشایی پایدار تنگه هرمز و حمایت از لبنان اشاره کرده است. برپایه گزارش‌های فرانس ۲۴ و آسوشیتد پرس، انتظار می‌رود چندین بیانیه جداگانه در طول نشست صادر شود، هرچند به دلیل تفاوت دیدگاه‌ها، بیانیه‌نهایی مشترک

نگاهی به مواضع اندیشکده‌ها و تحلیلگران جهانی درباره آنچه به‌عنوان متن تفاهم ایران و آمریکا منتشر شده است

واشنگتن ناگزیر از قبول واقعیت

ترامپ با چالش‌های داخلی برای پذیرش این توافق مواجه بوده است. استفن زونز، استاد دانشگاه سان‌فرانسیسکو، از خوش‌بینی محتاطانه خبر داده و معتقد است باوجود اختلافات، آمریکا به نقطه‌ای رسیده که گزینه‌ای جز کنار آمدن نداشته است. این تحلیل‌ها ترکیبی از واقع‌بینی نسبت به محدودیت‌های واشنگتن و دستاوردهای دیپلماتیک ایران را منعکس می‌کنند.

■مواضع مقامات چین و روسیه

چین از این تفاهم استقبال جدی کرده و آن را گامی مثبت به سوی ثبات منطقه‌ای و جهانی دانسته است. مقامات پکن امیدواری خود را درباره امضای نهایی سند ابراز کرده و بر لزوم تعهد طرفین به راه‌حل‌های مسالمت‌آمیز و گفت‌وگوی دیپلماتیک تأکید دارند. چین که همواره بر احترام به حاکمیت ایران اصرار داشته، این توافق را فرصتی برای کاهش تنش‌ها و تأمین امنیت انرژی می‌بیند. روسیه نیز به‌طور مشابه از آتش‌بس و بازگشایی تنگه هرمز استقبال و آن را نشانه‌ای از شکست سیاست‌های فشار حداکثری

آمریکا ارزیابی کرده است. مقامات مسکو امیدوارند این تفاهم فضای بیشتری برای تمرکز بر سایر مسائل بین‌المللی ایجاد کند.

■استقبال سران کشورهای جهان

رهبران اروپایی نیز عمدتاً از تفاهم استقبال کرده‌اند. بریتانیا، فرانسه، آلمان و ایتالیا در بیانیه‌ای مشترک آن را فرصتی برای بازگرداندن ثبات منطقه‌ای و اقتصاد جهانی خوانده و آمادگی خود را برای لغو تحریم‌های مرتبط در صورت اجرای تعهدات هسته‌ای توسط ایران اعلام کرده‌اند. امانوئل مکرون، رئیس‌جمهور فرانسه بر بازگشایی فوری و بدون شرط تنگه هرمز تأکید کرده و آن را مقدمه‌ای برای مذاکرات گسترده‌تر صلح و امنیت دانسته است. اتحادیه اروپا این

بریتانیا، فرانسه، آلمان و ایتالیا در بیانیه‌ای مشترک این تفاهم را فرصتی برای بازگرداندن ثبات منطقه‌ای و اقتصاد جهانی خوانده و آمادگی خود را برای لغو تحریم‌های مرتبط در صورت اجرای تعهدات هسته‌ای توسط ایران اعلام کرده‌اند

توافق را فرصتی برای جلوگیری از بحران انرژی خوانده است. پاکستان و قطر به‌عنوان میانجیگران کلیدی از حصول متن نهایی ابراز رضایت کرده‌اند.

مروری بر مواضع جهانی نشان می‌دهد هرچند آنچه قرار است میان ایران و آمریکا امضا شود فقط یک تفاهم برای ادامه مذاکرات است اما تحولی مثبت تلقی می‌شود که در آن، آمریکا پس از ناکامی در دستیابی به اهداف اولیه خود، مجبور به توافق با ایران شده است. گزارش‌ها حاکی از واکنش مثبت بازارهای جهانی با کاهش نگرانی از اختلال در تأمین انرژی است، هرچند نوسان همچنان وجود دارد. موفقیت بلند مدت به مراحل بعدی مذاکرات، پایبندی طرفین و مدیریت عوامل اختلالگر بستگی خواهد داشت.

در نخستین روز اجلاس هفت اقتصاد غربی در فرانسه چه گذشت؟

نشست جی۷ در سایه تردیدها

ممکن است محدود باشد.

ترامپ که تازه از جشن تولدش آمده، بر دستاورد توافق با ایران تمرکز کرده و آن را گامی مهم برای ثبات انرژی جهانی دانسته است. او احتمالاً در جلسات بر لزوم مشارکت بیشتر اروپا در هزینه‌های امنیتی و بازرگانی اصرار خواهد ورزید. این رویکرد ترامپ که اغلب واقعیات را به چالش می‌کشد، انتقادهایی را در میان اروپایی‌ها برانگیخته و نشان‌دهنده شکاف‌های درونی گروه هفت است.

■دیدارهای حاشیه‌ای مهم

یکی از جنبه‌های کلیدی این نشست، دیدارهای دوجانبه و حاشیه‌ای است. ترامپ برنامه فشرده‌ای برای ملاقات با سران خاورمیانه و هند دارد. جلسه کاری با حضور زلنسکی درباره ادامه حمایت از اوکراین نیز برنامه‌ریزی شده است. براساس گزارش نیویورک تایمز، مکرون تلاش کرده ترامپ را برای حضور کامل متقاعد کند، زیرا سابقه خروج زودهنگام او از نشست‌های مشابه وجود دارد. این دیدارها فرصت‌هایی برای حل‌وفصل مسائل دوجانبه فراهم می‌کنند، اما اغلب تحت تأثیر منافع ملی هر کشور قرار می‌گیرند.

■اعتراضات و مسائل امنیتی

پیش از آغاز رسمی نشست، اعتراضات گسترده‌ای در ژنو سوئیس برگزار شد. بنابه گزارش الجزیره و بی‌بی‌سی، حدود ۴۰۰ هزار نفر در راهپیمایی «نه به گروه هفت» شرکت کردند. این تظاهرات ابتدا مسالمت‌آمیز بود، اما به درگیری با پلیس منجر شد. معترضان بطری، سنگ و فشفشه پرتاب کردند و پلیس با گاز اشک‌آور و آب‌پاش پاسخ داد. برخی اموال عمومی آسیب دید و یک خودرو تسلا به آتش کشیده شد. ائتلاف «نه به جی۷» شامل گروه‌هایی مانند BDS، اتحادیه‌های کارگری و احزاب چپ بود که علیه نابرابری، جنگ (به‌ویژه در خاورمیانه) و سیاست‌های زیست‌محیطی

یادداشت

مهدی زارع

چرا آزادگان منطقه از تفاهم تهران و واشنگتن خوشحال‌اند؟

ایستادگی ایران و وادادگی سران عرب

پس از یک‌سال جنگ تحمیلی آمریکا علیه کشورمان در قالب دوبازه زمانی ۱۲ روزه و ۴۰ روزه، سرانجام دوطرف بر سر متنی تفاهم کرده‌اند که زمینه‌رایی را برای گفت‌وگوهای جدی‌تر فراهم می‌کند. این متن به‌محض انتشار در مجامع و محافل مختلف، موجی از واکنش‌ها را برانگیخت، اما شیرین‌ترین این واکنش‌ها در میان ملت‌های آزاده منطقه بود. آنچه این روزها در بسیاری از رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی عربی مورد توجه قرار گرفته، صرفاً خبر تفاهم میان ایران و آمریکا نیست؛ بلکه معنایی است که از این تفاهم برداشت می‌شود. در بخش مهمی از افکار عمومی جهان عرب، این رویداد نه یک توافق عادی دیپلماتیک، بلکه پایان یک دوره طولانی فشار و تقابل است که واشنگتن در آن نتوانست اهداف اعلامی خود را محقق کند.

ملت‌های منطقه، ایستادگی ایران و رسیدن به توافق را در کنار وادادگی دولت‌های عربی و امضای توافق آبراهام تحلیل می‌کنند.

از نخستین روزهای اعمال سیاست «فشار حداکثری» تا تحریم‌های گسترده اقتصادی، از تهدیدهای نظامی تا تلاش برای منزوی کردن ایران در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی، هدف اعلامی آمریکا و متحدانش تغییر نظام یا حداقل رفتار بنیادین جمهوری اسلامی بود. با این حال، اکنون پس از سال‌ها فشار و به‌ویژه یک سال درگیری سخت، نه تنها نظام سیاسی ایران پابرجاست، بلکه واشنگتن ناچار شده برای رسیدن به توافقی که تنش‌ها را کاهش دهد وارد مذاکره شود. همین مسئله است که برای بسیاری از ناظران عرب اهمیت دارد؛ اینکه مقاومت هرچند سخت است اما جواب می‌دهد.

در هفته‌های گذشته حتی زمانی که دونالد ترامپ بارها از نزدیک بودن توافق سخن می‌گفت، تهران تأکید می‌کرد از مواضع اصولی خود عقب‌نشینی نکرده و حاضر نیست تحت فشار، شروط یک‌جانبه آمریکا را بپذیرد. سخنگوی وزارت خارجه ایران نیز تصریح کرده بود اگر قرار بود ایران تحت فشار از مواضع خود عقب‌نشینی کند، مدت‌ها پیش چنین توافقی رخ داده بود.

اما اهمیت این مسئله را نمی‌توان بدون توجه به تحولات دو سال اخیر منطقه درک کرد. جنگ غزه، حملات مکرر اسرائیل در لبنان، درگیری‌های دریای سرخ و افزایش تنش میان ایران و اسرائیل، خاورمیانه را وارد یکی از پر تنش‌ترین دوره‌های چند دهه اخیر کرده است. در چنین فضایی بسیاری از مردم منطقه انتظار داشتند فشارهای فراینده در نهایت به عقب‌نشینی تهران منجر شود. وقوع مذاکرات و رسیدن دو طرف به تفاهم، برای بخشی از افکار عمومی منطقه به معنای شکست این پیش‌بینی‌ها تلقی شده است.

این دقیقاً همان نقطه‌ای است که نگاه بخش مهمی از افکار عمومی عربی را شکل می‌دهد. درحافظه سیاسی منطقه، نمونه‌های متعددی از کشورهایی وجود دارد که در برابر فشار آمریکا و غرب دوام نیاوردند؛ از عراق گرفته تا لیبی و افغانستان. به همین دلیل، برای بسیاری از شهروندان عرب، مسئله اصلی محتوای توافق نیست، بلکه این واقعیت است که کشوری پس از سال‌ها تحریم، محاصره اقتصادی و تهدید نظامی همچنان توانسته بر سر خطوط قرمز خود چانه‌زنی کند. در سال‌های گذشته، تحلیلگران عربی همچون عبدالباری عطوان بارها در نوشته‌ها و برنامه‌های خود تأکید کرده‌اند معیار موفقیت یا شکست در خاورمیانه صرفاً دستاوردهای نظامی نیست، بلکه میزان توانایی بازیگران در حفظ استقلال تصمیم‌گیری و جلوگیری از تحمیل اراده قدرت‌های خارجی است. از این منظر، بسیاری از رسانه‌های مستقل عربی اکنون به توافق احتمالی تهران و واشنگتن به عنوان نشانه‌ای از ناکامی راهبردی که قرار بود ایران را وادار به پذیرش شروط حداکثری کندنگاه می‌کنند.

عبدالباری عطوان، تحلیلگر عرب در همین زمینه در ایکس نوشت:

«ترامپ با تهدید وارد میدان شد، اما با پذیرش واقعیت قدرت ایران از ادامه مسیر عقب نشست. توقف جنگ، شکست آمریکا بود... بیش از ۱۰۰ روز تهدید، فشار و نمایش قدرت؛ اما نتیجه چه شد؟ واشنگتن نه تنها به اهدافش نرسید، بلکه ناچار به پذیرش بخشی از مطالبات ایران شد... اگر ۶۰ سال هم مذاکره کنند، ایران از غنی‌سازی دست نمی‌کشد».

هم‌زمان واکنش‌های خشمگینانه در اسرائیل نیز به تقویت این برداشت کمک کرده است. منتقدان اسرائیلی توافق را «بد» توصیف کرده‌اند زیرا معتقدند بسیاری از مطالبات اصلی تل آویو از جمله محدودسازی توان موشکی ایران و پایان حمایت تهران از متحدان منطقه‌ای خود در متن تفاهم لحاظ نشده است. مخالفت گسترده در اسرائیل برای بسیاری از ناظران عرب به معنای آن است که نتیجه نهایی فاصله قابل توجهی با اهداف اولیه تل آویو دارد.

نکته مهم دیگر آن است که بخشی از افکار عمومی عربی این تحول را نه فقط در چارچوب روابط ایران و آمریکا، بلکه در چارچوب تحولات گسترده‌تر نظم منطقه‌ای تفسیر می‌کند. در دهه‌های گذشته معمولاً این واشنگتن بود که قواعد بازی را تعیین می‌کرد و دیگران ناچار بودند خود را با آن تطبیق دهند. اما اکنون بسیاری از تحلیلگران عرب معتقدند موازنه قدرت در منطقه تغییر کرده و بازیگران منطقه‌ای بیش از گذشته قادرند خواسته‌های خود را بر معادلات سیاسی تحمیل کنند. در چنین فضایی، رسیدن آمریکا به تفاهم با کشوری که سال‌ها هدف سیاست مهار و فشار بوده، به عنوان نشانه‌ای از این تغییر موازنه دیده می‌شود.

از سوی دیگر، گزارش‌های منتشرشده درباره چارچوب‌های مورد بحث میان تهران و واشنگتن نشان می‌دهد ایران در طول مذاکرات بر توقف درگیری‌ها در لبنان، رفع فشارهای اقتصادی و به رسمیت شناخته شدن برخی واقعیت‌های میدانی منطقه تأکید داشته است. حتی رسانه‌های غربی مثل آسوشیتد پرس نیز ادعان کرده‌اند آمریکا در مسیر رسیدن به توافق ناچار به تعدیل بخشی از خواسته‌های اولیه خود شده است. به همین دلیل است که بسیاری از جریان‌های مقاومت در منطقه از این روند استقبال می‌کنند. از نگاه آن‌ها، آنچه رخ داده صرفاً یک تفاهم سیاسی نیست؛ بلکه اثبات این گزاره است که فشار حداکثری الزام‌آبه تسلیم منجر نمی‌شود. در این روایت، ایران کشوری است که با وجود تحریم‌ها، جنگ اقتصادی، تهدیدهای نظامی و فشارهای سیاسی، از مواضع اعلامی خود عقب‌نشنتش و در نهایت آمریکا را به پذیرش مذاکره و توافق وادار کرد.